

Včera bylo opět jednou po dlouhé době překrásné dopoledne v lese. Bylo po bouři a lijáku, slunce svítilo a atmosféra byla skleníková, přesycena parami a vůněmi. Lidé villegiatury, všechna ta záplava semitského tuku a masa, jež při dnešní drahotě vzbuzuje všelijaké nelidské myšlenky, drželi se při dědině, poněvadž v lese bylo vlhko. Zato vegetace a ptactvo si libovaly, a já s nimi. Silné oteplení v posledních dvou dnech a důkladná lázeň posílily nás a rozjařily. Všecky vzácnější ptačí hlasy byly venku, nové jahody rděly se a rychle dozrávaly a houby rozmohly se jako na povel. Na hříbky ovšem byla prozatím jen naděje. 5

Zatraceně se u nás letos hříbky opozdily. Chladné noci nedaly jim kvéstí. A já bláhový již v květnu lozil jsem za nimi po stráních! Chtěl jsem najítí první. První jsem nenašel, ale dva tři měl jsem po několika prochozených půldnech přece. To stačí pro radost, neboť základem psychologie hubařů amatérů není ziskuchtivost. 15

Milujeme les, ale nepatříme, právě proto snad nepatříme k těm, kteří přijdou, vysvléknou se z kabátů a bot, poválí všechno ve svém okolí a odejdou zanechavše po sobě papíry a odpadky. Touláme se lesem, hledáme v něm jeho život, vtíráme se, ale slušně a poctivě, v jeho intimnosti. Ale známe-li již ve svém okolí daleko široko každý kout, potřebujeme časem jakéhosi stimulans. Hlavně v některé jednotvárné, únavné letní dny, kdy se zdá, že všechno stojí. A bezpochyby i tehda, kdy v nás samých jest cosi mdlobného a unaveného. Tu pachtiti se za něčím znamená osvoboditi se. Řekněme si tedy: půjde se na jahody, na houby, na to neb ono! I když nic nenajdeme, nešli jsme nadarmo. Ale najdeme-li jediný slušný hřib, řekneme si, že jsme nešli nadarmo. Ostatně, najdeme-li jen jeden, znamená to, že „nerostou“, že jsme našli něco vzácného. A my, kteří nechodíme na houby z letní profese, máme věru větší radost 20 25 30 35

z jednoho, z dvou, tří, když „nerostou“, než z padesáti, když „rostou“. Potkávajíce se pozdravujeme se: „Kolik? Já tři!“ „A já dva!“ „A já pět!“

U nás letos stále ještě „nerostou“. Ale mám jakési štěstí.

5 Proto pozdravuji na setkání: „Předevčírem sedm, včera pět, dnes tři. Ale zdravé jako řepa.“ Mistr Bandouch otvíral onehda oči, a velmi nedůvěřivě. Neviděl jich letos ještě tolik. A on je přece hubař jako drak.

Je v tom ovšem jakýsi háček. Ten nejpříjemnější, který
10 se může našinci stát. Našel jsem své místočko. Místočko, kde rostou, i když „nerostou“. Docela náhodou. Jdeme s hochem a sbíráme lišky. Na místech, kde hříby růstávají, nebylo nic a my již na ně ani nemyslíme. Jsme na místě, kde nerůstávají. A tu hoch náhle vykřikne a už jej rve
15 z vlhké prsti, divže ho nerozmačká. Sotva bleďounká hlavíčka koukala mu zpod listí a mechu. Není ani tak malý a zdravý je skrzaskrz. Narodil se právě v noci včerejší, v první trochu vlažné noci. A to se tedy podíváme, nemá-li tu bratříčka, jak říká strážmistr, který je přesvědčen, že
20 hříby nepěstují systém jednoho dítěte. Toto přesvědčení napomáhá sice k úspěchu, když „rostou“, ale „nerostou-li“, nepomůže; za nepříznivých existenčních podmínek i hříbům stačí jedno dítě. Ale na našem místočku, které jsme
jindy opovrhlivě přecházeli, spěchajíce k vděčnější půdě,
25 jsou letos patrně podmínky dobré; našli jsme ještě po důkladném vyvalování očí bratříčků pět a z těch jeden byl dokonce pořádný bratr již. A opakuji, zdravý jako řepa! Sem tedy zajdeme si teď obden a to je tajemství mého letošního úspěchu.

30 Jiné houby rostou ovšem hojněji. Je to zvláštní, že robustní hřib je tak choulostivý a nedůtklivý ku proměnám naší atmosféry, kdežto jiným houbám, mnohem napohled křehčím, útlejším a subtilnějším, stačí pravidelně trochu letního vlhka. Nutno pochváliti je i za to. Máme teď taková
35 nějak bláznivě rozmarná léta, a kdyby všechny houby byly tak opatrné jako hřib, jak pusty byly by naše lesy v létě!

V červenci a srpnu jsou naše lesy opravdu poněkud nudné. Jen po velikých deštích vzpomatují se poněkud k živější

existenci. Čím byly by teprve bez hub! Prázdnota zela by z nich. Aspoň všude, kde není lesních potoků a tůní. Houby je oživují barvami a tvary.

Jsou krásné a nejkrásnější tam, kam nepřijde jistý druh hubařů, kteří všechno převrátí, rozbijí, pošlapou, rozházejí. 5
Jistě každý hubař zmýlí se tu a tam, dá se oklamati podobnostmi barev a tvarů. Ale já aspoň zahazuji houby vytržené omylem tak, aby nebyly na očích. A každý slušný člověk nechá státi houby, kterých nesbírá. Neníť přece nutno, aby po hubařích vyhlížela lesní půda jako po bitvě. 10
Opak je výhodný pro všechny strany. Pro ty, kteří přejdou později a na které mechy poseté rozbitými mrtvolami působí vždy dojmem poněkud deprimujícím. Pro ty, kteří sbírají houby, jichž jiní z nevědomosti nebo z nechuti nesbírají. A konečně i pro ty, kterým působí radost nejen 15
sbírání hub jedlých, ale i podívaná na krásné tvary, barvy, skupiny hub všech.

Opakuji, čím bychom si osvěžovali smysly v letních lesích, když život je ospalý a zeleň šedne, zvěř dlí v tajných úkrytech a ptactvo odpočívá a mlčí, kdyby nebylo hub, jež 20
tvoří překrásná, ale zneuznaná, jak se zdá, „zátiší“, rozkošné *natures mortes*, jež bychom mohli jmenovati *natures vivantes* na rozdíl od umělých zátiší našich malířů. Chtěl bych býti jejich malířem, malovati je nikoli jako líbivou stafáž v přepiplaných krajinomalbách pro počestné interiéry, nýbrž je samy, drobné výseky přírody, jako naše *natures mortes* jsou výseky domácností nebo sbírek. Není to snad nápad docela nemalířský. Šla by tu snad překonati i jejich sladká idyličnost. 25

Pro idylíka jsou houby ovšem neocenitelným zdrojem 30
tiché rozkoše. Pro děti mohly by býti hlavním předmětem nekonečných pohádek. Hmyz na ně sedá a klade do nich svá vajíčka, veverky a zajíci, ba i vysoká ožírají je, plžům jsou potravou, lesní život je s nimi v stálém styku, o němž by se dalo tolik pěkného napovídati, a někdy i starou ropuchu, krásnou a hrůznou, nebo hnědého skokana, trochu směšného a překotného, najdeš pod nimi jako na starých 35
obrázcích z rodinných časopisů. A k tomu mech a trávy

a někdy ta docela komická věc, hřib jako věž tyčící se uprostřed z holého mraveniště.

Ale i samy o sobě ovšem zasluhují houby větší úcty naší a šetrnosti pro své barvy a zejména tvary. Tu jest liška, 5 zdaleka se žlutající a hojná někdy, že na vozech by se mohla odvážeti, kdyby se našlo pro ni vhodné upotřebení, peprná a ve svém mládí růžově ojíněná jako malá koketka, později vztyčující svůj klobouk v střapatý trychtýřek, bujně žlutý a na spodu hluboce rýhovaný. Tu jsou zase jinak střapatá 10 kuřátka, šedá, která místy tvoří miniaturní lesíky, podivně teskné, nebo žlutá jako lišky nebo tmavočervená, a nikoli do výše bizarně rozvětvená jako předešlé, nýbrž kučeravá jako klučina. Tu pevné, ploché, hnědočervené syrůvky jako vysoustruhované, z nichž teče bílé mléko a které jsou za 15 syrova sladké jako mandle. Tu podborovníky, loupáčky se žlutým tělem a hnědočervenou kluzkou hlavičkou, jež tvoří roztomilé skupinky lemující lesy a jejichž počet bývá také legion, že si můžeme jen ty nejmladší a nejpevnější vybrati do bramborové polévky. Pak hnědé kozáky s černa- 20 vým tělem, jež ztmaví poněkud na řezu: v mládí stávají jako malé kůželky podobny hříbečkům a v stáří jsou slizké a škaredé jako nedbalé ženské z předměstí, nejsou příliš chutné, ale usušeny konají v zimě dobrou službu v polévkách. Patří k nim i janek, výborný šohaj s vysokým 25 bílým tělem, poněkud černě chlupatým, a s divokou cihlově červenou čepicí, jenž zdržuje se rád v březových hájích a jest, dobře vyvinut, náramnou jejich ozdobou. O holubinkách zbytečno mluvit: jsou nejdříve a všude, jedlé i jedovaté, mají všelijaké barvy a trpí nejvíce nohami a holemi 30 zklamaných hubařů. A špičky kdo by neznal, útlá a veselá paraplátky; čert aby se však v nich vyznal beze studia odborné příručky, kterou si už slibují několik let, ale nikdy na ni mi nezbude. Největší úcty z nich zasluhuje špička dubová, nádherně tmavohnědá, s tělem prodlužujícím se v „kořen“ 35 skoro černý, velmi charakteristický, a rostoucí pod duby v majestátních často kotrčích. Dále jsou tu žampióny svítící svou bledou bělostí. Hřiby modráky s krásně sametovou modrou hlavou, rostou-li ve smrčí, a purpurové růžáky;

jejich žluté maso modrá sice na řezu a černá a barví polévku i omáčku, ale je docela jedlé a dobré, jen nespleteme-li si je se žlutým a červeným satanášem. Mezi houbami podobají se povedené exempláře těchto hřibů důstojným církevním hodnostářům nádherně oblečeným; snad proto bojí se jich tak lidé. Z různých smržů vyniká jedna ošklivě páchnoucí mrška svým bílým vejcem, z jehož žlutozeleného rosolu vyklube se dlouhé bílé tělo s vejčitou podobanou hlavou, která velice láká masařky. Instinktivně obdivuji se této houbě jen zdaleka. A nezapomeňme na podzimní úrodu: červeně strakaté ryzce s rudým mlékem, tak pěkně harmonující s barvami jeseně a tak znamenitě chutnající, jsou-li naloženy v octě, a na václavky, málo vzhledné, ale dobré, s tílkem u paty jakoby omšným.

Mohl bych ještě dlouho vypočítávati. Vždyť jsem se nezmínil ani o píchavkách, jež jsou všude, malé i veliké, hladké i jako ježek ostnité, a na mnoho krásných tvarů jsem zapomněl, počínaje tmavofialovými, skoro černými a děsivými kornoutky až po hrachovité tvary všech barev a jazyky skoro lidské. Hlavně na podzim při delších toulkách přijde člověk neoborník vždy na nějakou houbu velmi originelní, které ještě neviděl a nad kterou se zastaví, přemýšleje s obdivem o vynalézavosti matičky země.

Lidé střízliví, praktičtí a mlsní řeknou ovšem: Co je to všecko proti hříbu, králi hub?! Mají i nemají pravdu. Nemají pravdy, poněvadž neznají bezpochyby hub hezčích i chutnějších než hřib. Také vzácnějších. Mají pravdu, poněvadž hřib jest opravdu pan král, něco posvěceného tradicí jako včela, vlaštovka, mateřidouška atd. Hřib není žádný krasavec, a přece je krásný, a nejen krásný tou svatozáří, která jej obestírá v naší mysli, ale krásný i zvláštní, jedinečnou, prostou, drsně lahodnou a výraznou krásou reelní. Dobře urostlý, mladý exemplář má savoureux půvab některých expresionistických obrazů — budiž mi odpuštěno toto přirovnání! Chtěl bych napsati sbírku takových básní, aby se mohla jmenovati Mísa hřibů. V jejich formě nesmělo by býti nic graciézně a křehce umělého a chorobného, hrála by v nich úlohu prostá, šťavnatá slova,

šedé a hnědé barvy, trocha zeleně a málo přídavných jmen, drsná vůně a vážná vláha, zkrátka ona prostá, ale zákonná výraznost, kterou dnes milujeme v umění. Nesměli by v ní pobíhati žádní Marcelové s estétskými frázemi a s předstíranými chorobnými vášněmi.

Hřib nechce nás oklamati barvami. Jeho šedá a hnědá jsou tak prosty, ale i sladěny ve vybraně vznešený a vážný souzvuk, a ta žlutá na spodku klobouku, docela málo podhalená, oživuje celek velmi důmyslně. Také ani tvarem
10 nešálí nás hřib. Nejde za žádnou pitvorností, opovrhuje arabeskou, vyhýbá se laciné dekorativnosti; v jeho tvaru je nejpřísnější, holá takřka zákonitost, která nicméně imponuje a je skutečně monumentální, i když jej srovnáváme například s vypjatou pýchou takové bedly vysoké. Jako
15 kdybychom postavili zdravého selského aristokrata vedle titěrného dekadentního elegána. Hřib, toť pevné maso, bedla vysoká, toť kost a kůže. U hříbu je šťáva, vůně, ukázněná síla. Buď pochválen hřib!

V tradici naší konkuruje se hřibem muchomůrka, zlo
20 s dobrem. Není to zlo bezpochyby tak hrozné. Rusové prý ji jedí, když slejí vodu, ve které ji uvařili. U nás nenapadne nikoho ji jísti. Zato je to houba velice krásná, tak krásná, že by mohla představovat zakletou princeznu. A což teprve, když se jich v šerém lese sejde několik ve skupině! Svítivost
25 její červené a bílé nemá soupeře mezi houbami. Ve srovnání se hřibem jest ovšem příliš dekorativní. Je to pak líbivá krása, před kterou vykřikne unešená slečinka, vedle vážné krásy, které slečinky nerozumí. Neboť jistě většině lidí hřib připadá krásný jen proto, že jej vidí jižjiž na talíři
30 smažený s vejci. Jinak jest však muchomůrka, kráčíme-li smutným letním lesem, veliké osvěžení pro smysly. Nejsme-li proti ní zaujati pro její jedovatost, vidíme, že je to houba velice svěží, usměvavá, veselá, pravá radost života vytrysklá prudce nad šedivé a rezavé bodličky.

35 A proto buď pochválena i muchomůrka! A buďte pochváleny vůbec všechny houby! Proč se jimi lidé otravují, ví bůh; učení lidé se dosud o to hádají. Je tu mnoho problémů. Mně se stal s houbami malér jen dvakrát: problému

při něm nebylo. Jednou jsem shledal, že polévka, do níž jsem dal houby, je podezřele hořká, a vyšlo najevo, že jsem si spletl satanáše s růžákem. To bylo na počátku mé hubařské kariéry. Podruhé dostal jsem bedničku s lanýži. Neuměli jsme je jísti. Udělali jsme ze spousty jakousi kaši, kterou jsme nabírali plnými lžicemi, a šťastně jsme pak půl dne vrhli. Mnoho dobrého bylo tu najednou. Jiných nepříjemných zkušeností nemám. Pojídám asi dvacet druhů hub a „žabiny“ a „židy“ nechávám na pokoji, aby rostly a chválily boha. Až si koupím příručku, budu bezpochyby místo dvaceti jísti čtyřicet druhů. Ale to jen tu a tam, když neporostou staré osvědčené druhy. Neboť všechny jedlé houby nepostačil by člověk jísti, a mnohé nestojí ani za to: jsou mnohem krásnější v přírodě než na talíři a v ústech. Jsem ostatně v tomto bodě také idealista: houby raději vidím, hledám a sbírám, než jím, houby mám nejraději v lese. Na talíři dávám přednost jiné vegetaci a před vegetací masu jedlých živočichů.